

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

28 юни 2018 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и по дела, свързани с родителска отговорност — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Член 8, параграф 1 — Обичайно местопребиваване на детето — Дете в кърмаческа възраст — Обстоятелства от решаващо значение за определяне на мястото на това пребиваване“

По дело C-512/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy Poznań — Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място, Полша) с акт от 16 август 2017 г., постъпил в Съда на 22 август 2017 г., в производство, образувано по инициатива на

HR

в присъствието на:

КО,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu,

СЪДЪТ (пети състав),

състоящ се от: J. L. da Cruz Vilaça (докладчик), председател на състава, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger и F. Biltgen, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за HR, от A. Kastelik-Smaza, adwokat,
- за КО, от K. Obrębska-Czyż, adwokat,
- за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,
- за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vlácil и A. Kasalická, в качеството на представители,

* Език на производството: полски.

– за Европейската комисия, от М. Wilderspin и D. Milanowska, в качеството на представители,
предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано
без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 8, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 (ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183).
- 2 Запитването е отправено в рамките на производство образувано по инициатива на HR относно искане за определяне на условията за упражняване на родителската отговорност за малолетната ѝ дъщеря.

Правна уредба

Регламент № 2201/2003

- 3 Съображение 12 от Регламент № 2201/2003 гласи следното:
„[Правилата] за определяне на компетентността по делата за родителската отговорност, [определени с настоящия регламент], са [установени с оглед] на [висшия] интерес на детето и особено на критерия на близостта. Това означава, че компетентност[...] на първо място трябва да [имат съдилищата на] държавата членка [по] обичайното [место] пребиваване на детето, освен в няко[и] случаи на промяна на пребиваването на детето [или] по силата на споразумения между носителите на родителската отговорност“.
- 4 За целите на този регламент в член 2, точка 9 от него „право на упражняване на родителски права“ се определя като „правата и задълженията за полагане на грижа за личността на детето, и по-специално [...] правото да се определи мястото на пребиваване на детето“.
- 5 В раздел 2, озаглавен „Родителска отговорност“, от глава II от посочения регламент, която е озаглавена „Компетентност“, по-специално фигурират членове 8—15 от същия регламент.
- 6 В член 8 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Обща компетентност“, се предвижда следното:
„1. Съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран.
2. Параграф 1 се прилага при спазването на условията на членове 9, 10 и 12“.

- 7 Член 12 от този регламент, озаглавен „Пророгация на компетентност“, гласи следното в параграф 3:

„Съдилищата на държавите членки също са компетентни по отношение на родителската отговорност в производството, което е различно от това по смисъла на параграф 1, когато:

- а) детето има основна връзка с тази държава членка и особено по силата на факта, че единият от носителите на родителската отговорност има обичайното си местопребиваване в тази държава членка, или че детето е гражданин на тази държава членка;

и

- б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от [всички страни в производството] към момента на сезирането на съда и е във висш интерес на детето“.

- 8 Член 15 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Прехвърляне в съд, който е по-подходящ за разглеждането на делото“, гласи следното:

„1. По силата на изключение, съдилищата на държава членка, които са компетентни по съществуването на делото могат, ако смятат, че съдът на друга държава членка, с която детето има особена връзка, е по-подходящ за разглеждането на делото, или на отделна част от него, и когато това [съответства на висшия] интерес [н]а детето:

- а) да спр[ат] делото или част[та] от него и да покан[ят] страните да внесат искане пред съда на тази друга държава членка в съответствие с параграф 4; или

- б) да изиска[т] от съда на другата държава членка да приеме компетентността в съответствие с параграф 5.

[...]

3. Счита се, че детето има особена връзка с държава членка, по смисъла на параграф 1, ако тази държава членка:

[...]

- в) представлява мястото, определящо гражданството на детето; [...]

[...]“.

Полското право

- 9 Съгласно членове 579, 582 и 582¹ от Ustawa — Kodeks postępowania cywilnego (Закон за приемане на Гражданския процесуален кодекс) от 17 ноември 1964 г. (Dz. U. от 2016 г., позиция 1822) в редакцията му, приложима към спора по главното производство (по-нататък „Закон за приемане на Гражданския процесуален кодекс“), делата за определяне на родителска отговорност за уреждане на основните интереси на детето и за правото на лични отношения с него се разглеждат в рамките на охранително производство.

- 10 Съгласно член 1099, параграф 1 от Закона за приемане на Гражданския процесуален кодекс на всеки етап от производството сезираният съд разглежда служебно въпроса за компетентността на полските съдилища. Когато констатира липса на компетентност, съдът обявява искането за недопустимо.
- 11 Съгласно член 386, параграф 6 от Закона за приемане на Гражданския процесуален кодекс при повторно разглеждане на делото правните изводи и указанията относно по-нататъшния ход на производството, които се съдържат в мотивите на решението на въззивния съд, обвързват както съда, на който делото е върнато, така и въззивния съд. Съгласно член 13, параграф 2 от Закона за приемане на Гражданския процесуален кодекс тази разпоредба се прилага по аналогия и по дела, разглеждани в охранително производство.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 12 HR е полска гражданка, която от 2005 г. живее в Брюксел (Белгия), където работи по безсрочно правоотношение в качеството на длъжностно лице — титуляр в Европейската служба за външна дейност (ЕСВД). КО е белгийски гражданин, който също живее в Брюксел.
- 13 HR и КО се срещат през 2013 г. През юни 2014 г. те започват да живеят заедно в Брюксел. От тази връзка на 16 април 2015 г. в същия град е родена дъщеря им МО, която е с двойно гражданство — полско и белгийско. От акта за преюдициално запитване става ясно, че както HR, така и КО са носители на родителската отговорност.
- 14 След раждането на МО, със съгласието на КО, HR неколнократно пребивава с детето в Полша в рамките на родителския си отпуск, впоследствие през ваканциите и периоди на празници, като периодите на пребиваване понякога са продължавали до три месеца. При тези престои HR живее с детето при родителите си в Пшешека (Полша) или в жилище в Познан (Полша), на което от 2013 г. тя е собственик.
- 15 През август 2016 г. HR и КО се разделят и оттогава живеят разделени в Брюксел. МО живее с HR, а съгласно споразумение с HR КО вижда дъщеря си веднъж седмично, в събота от 10 ч. до 16 ч. КО е обзавел стая в жилището си, за да настанява в нея детето. Освен това родителите прибегват до процедура по медиация, за да се опитат да уредят въпроса за родителската отговорност за МО. Тази процедура обаче е преустановена през ноември 2016 г.
- 16 МО не посещава нито детски ясли, нито детска градина. Майката на HR ѝ помага за ежедневното отглеждане на детето. Преди това такава помощ ѝ е била предоставяна от детегледачка от полски произход. HR и МО имат адресна регистрация както в Белгия, така и в Полша. HR и нейното семейство говорят с детето на полски, докато КО се обръща към него на френски език. Тяхната дъщеря говори и разбира най-вече първия от тези езици.
- 17 HR желае да се установи в Полша с МО, на което КО се противопоставя. В този контекст на 10 октомври 2016 г. HR сезира Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място, Полша) с искане, от една страна, местопребиваването на МО да бъде определено според нейното местопребиваване, независимо къде е то, и от друга страна, да се определи право на лични отношения с детето в полза на КО.
- 18 С определение от 2 ноември 2016 г. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място) отхвърля това искане поради липса на международна компетентност на полските съдилища да се произнесат по него. Според посочения съд, тъй като HR живее и работи в Брюксел, а МО живее с нея, обичайното местопребиваване на детето е в Белгия. Следователно съгласно член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 белгийските съдилища са

компетентни да се произнесат по родителската отговорност за МО. Фактът, че HR често посещава семейството си в Полша заедно с детето и че е собственик на жилище в тази държава членка, с нищо не променя този извод.

- 19 На 17 ноември 2016 г. HR подава жалба срещу това определение пред Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан, Полша). Освен това през февруари 2017 г. КО сезира съд в Брюксел с искане във връзка с родителската отговорност за МО. Посоченият съд обаче спира производството по делото, докато приключи производството, образувано пред полските съдилища.
- 20 С определение от 28 март 2017 г. Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан) отменя определението на Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място), като приема, че на основание член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 полските съдилища са компетентни да се произнесат по искането в главното производство.
- 21 В това отношение въззивният съд приема, че към датата на подаване на това искане обичайното местопребиваване на МО е било в Полша. Във връзка с това посоченият съд припомня, че съгласно съдебната практика на Съда, по-специално решението от 22 декември 2010 г., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), обичайното местопребиваване на детето означава мястото, което отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда. Според въззивния съд обаче МО, която към датата на подаване на искането по главното производство е на 18-месечна възраст, не е интегрирана в социалната среда в Белгия, доколкото тя не посещава нито детска ясла, нито детска градина и няма детегледачка с такова гражданство, а единственият човек, с когото се среща и който има връзка с тази среда, е нейният баща. От септември 2016 г. семейната среда на МО се ограничава до нейната майка, която ежедневно упражнява родителските права. МО обаче е свързана с полските традиции и култура чрез майка си и нейното семейство, тъй като е имала детегледачка полякиня и се изразява предимно на полски език, прекарвала е в Полша ваканциите, периодите на празниците, както и голяма част от родителския отпуск на HR и е била кръстена в тази държава членка.
- 22 Също така според същия съд обстоятелството, че HR и КО не са се оженили и не са купили жилище в Брюксел, доказва, че първата не смята да пребивава в Белгия за по-дълъг период от време, отколкото е необходимо за професионалната ѝ дейност. Обратно, придобиването от нея на жилище в Познан и честите и дълги престои в Полша показват, че тя има намерение да се завърне да живее в тази държава членка.
- 23 През април 2017 г. белгийската прокуратура издава решение, с което на МО се забранява да напуска страната за неопределен срок. HR обаче получава разрешение за пребиваване с детето в Полша за периода от 11 юли до 12 август 2017 г.
- 24 След отмяната на първоначалното му определение Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място) е сезиран отново с делото по главното производство. Освен това на 19 юни 2017 г. HR подава пред този съд допълнително искане, с което иска да ѝ бъде разрешено да отведе МО в Полша.
- 25 Посочената юрисдикция счита, че с оглед на практиката на Съда, и по-специално на решението от 22 декември 2010 г., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), в дело като това, с което тя е сезирана, са възможни две тълкувания на понятието „обичайно местопребиваване“ на детето по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003.
- 26 Всъщност обичайното местопребиваване на дете в кърмаческа възраст като МО е възможно да се определи, като единствено се вземат предвид връзките на интеграция, произтичащи от родителя, който ефективно и ежедневно упражнява по отношение на него родителските права. С оглед на това от решаващо значение са връзките, които детето има с държавата членка,

чийто гражданин е този родител, доказани с факта, че то пребивава в нея през периодите на празници и отпуските на посочения родител, че бабата и дядото и далечните роднини на детето от страна на същия родител пребивават в същата държава, че то е било кръстено в нея и че се изразява предимно на езика на посочената държава.

- 27 При една такава мярка обаче други обстоятелства могат да бъдат взети предвид, по-специално фактът, че въпросното дете ежедневно пребивава в дадена държава членка, че родителят, който упражнява родителски права спрямо него, на практика упражнява професионална дейност в тази държава, че детето получава медицински грижи в тази държава и че другият родител, с когото детето има редовни контакти, е гражданин на посочената държава и в нея е обичайното му местопребиваване.
- 28 При тези обстоятелства Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Районен съд Познан — Старе място) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли при обстоятелствата по делото член 8, параграф 1 от Регламент [№ 2201/2003] да се тълкува в смисъл, че:

обичайното местопребиваване на дете на 18-месечна възраст е в държавата членка, в която с оглед на следните обстоятелства то е интегрирано в социална и семейна среда: гражданството на родителя, който ежедневно упражнява родителските права върху детето, факта, че то се изразява на официалния език на тази държава членка, било е кръстено в нея и е прекарвало там до три месеца в различни случаи по време на отпуска за отглеждане на дете на този родител, както и по време на други негови отпуски през периоди на празници, както и контактите със семейството на този родител,

обичайното местопребиваване на дете на 18-месечна възраст е в държавата членка, в която с оглед на следните обстоятелства то е интегрирано в социална и семейна среда: гражданството на родителя, който ежедневно упражнява родителските права върху детето, факта, че то се изразява на официалния език на тази държава членка, било е кръстено в нея и е прекарвало там до три месеца в различни случаи по време на отпуска за отглеждане на дете на този родител, както и по време на други негови отпуски през периоди на празници, както и контактите със семейството на този родител,

когато през останалото време детето пребивава с този родител в друга държава членка, в която родителят работи по безсрочен трудов договор и в която детето поддържа редовни, но ограничени във времето контакти с другия родител и неговото семейство?

- 2) За целите на определяне на обичайното местопребиваване на основание член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 на дете на 18-месечна възраст, по отношение на което предвид възрастта родителските права се упражняват само от единия родител и което поддържа редовни, но ограничени във времето контакти с другия родител, при положение че липсва споразумение между родителите относно упражняването на родителската отговорност и правото на лични отношения с детето, следва ли, за да се прецени интеграцията на детето в социална и семейна среда, да се отчетат в равна степен връзките му с всеки от неговите родители, или следва да се отдаде по-голямо значение на връзките с родителя, който ежедневно упражнява родителските права?“.

Производството пред Съда

- 29 Запитващата юрисдикция е поискала настоящото дело да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 107 от Процедурния правилник на Съда. На 6 септември 2017 г. след изслушване на генералния адвокат пети съдебен състав решава да не уважи това искане.
- 30 На 15 ноември 2017 г. обаче председателят на Съда решава, че това дело следва да бъде разгледано с предимство съгласно член 53, параграф 3 от Процедурния правилник.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 31 На първо място, за да оспори допустимостта на преюдициалното запитване, HR поставя под съмнение представянето на фактите, посочени в акта за преюдициално запитване, което тя счита за непълно и невярно. Според заинтересованото лице със самото формулиране на преюдициалните въпроси запитващата юрисдикция е представила съществуващите връзки между МО и Полша като минимални.
- 32 В това отношение е достатъчно да се припомни, че в рамките на производството по член 267 ДФЕС, основаващо се на ясно разделение на функциите между националните юрисдикции и Съда, последният е оправомощен да се произнася по тълкуването или валидността на дадена разпоредба на Съюза единствено с оглед на фактите, които са му посочени от запитващата юрисдикция. Както установяването, така и преценката на фактите по делото са от компетентността на последната юрисдикция (вж. в този смисъл решения от 3 септември 2015 г., *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, т. 13 и цитираната съдебна практика и от 21 юли 2016 г., *Argos Supply Trading*, C-4/15, EU:C:2016:580, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 33 Ето защо не е задача на Съда да се произнася по евентуални разногласия относно фактите по делото. От друга страна обаче, той трябва да тълкува Регламент № 2201/2003 с оглед на обстоятелствата, посочени от запитващата юрисдикция.
- 34 На второ място, HR оспорва необходимостта от настоящите преюдициални въпроси. В това отношение тя изразява съмнения дали отговорът на Съда относно международната компетентност на полските съдилища все още ще бъде полезен, като се има предвид времето, което е минало от подаването на искането във връзка с родителската отговорност за МО. На този етап в интерес на детето е по-скоро да има произнасяне по същество. Освен това запитващата юрисдикция всъщност не изпитвала никакво съмнение относно тълкуването на правото на Съюза, а искала единствено да установи дали Съдът би потвърдил преценка на фактите, която е противоположна на извършената от *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (Окръжен съд Познан), като една такава преценка е извън компетентността на Съда.
- 35 В това отношение следва да се напомни, че в рамките на установеното с член 267 ДФЕС сътрудничество между Съда и националните съдилища само националният съд може да прецени — предвид особеностите на всяко дело — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда (решение от 14 март 2013 г., *Allianz Hungária Biztosító* и др., C-32/11, EU:C:2013:160, т. 19 и цитираната съдебна практика).

- 36 Следователно в настоящия случай само запитващата юрисдикция е компетентна да прецени дали независимо от определението на Sąd Okręgowy w Poznaniu (Окръжен съд Познан) тя има съмнения относно тълкуването на правилата за международна компетентност, предвидени в Регламент № 2201/2003, които налагат необходимостта от настоящото преюдициално запитване.
- 37 При тези условия преюдициалното запитване е допустимо.

По същество

- 38 С двата си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да установи как следва да се тълкува понятието „обичайно местопребиваване“ на детето по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, и по-специално относно елементите, въз основа на които се определя мястото на обичайното местопребиваване на дете в кърмаческа възраст при обстоятелства като тези в главното производство.
- 39 В това отношение следва да се припомни, че съгласно посочената разпоредба съдилищата на държава членка са компетентни по делата, свързани с родителската отговорност за детето, ако детето има обичайно местопребиваване в тази държава членка по времето, когато съдът е сезиран.
- 40 При липсата в посочения регламент на определение на понятието „обичайно местопребиваване“ на детето или на препращане към правото на държавите членки във връзка с това, Съдът многократно е постановявал, че става въпрос за самостоятелно понятие на правото на Съюза, което трябва да се тълкува с оглед на контекста на разпоредбите, в които това понятие е посочено, и на целите на Регламент № 2201/2003, по-специално предвид посочената в съображение 12 от регламента цел — правилата за компетентността, които той създава, да се определят с оглед на висшия интерес на детето и особено на критерия за близост (решения от 2 април 2009 г., А, С-523/07, ЕУ:С:2009:225, т. 31, 34 и 35, от 22 декември 2010 г., Mercredi, С-497/10 PPU, ЕУ:С:2010:829, т. 44—46, от 9 октомври 2014 г., С, С-376/14 PPU, ЕУ:С:2014:2268, т. 50 и от 8 юни 2017 г., OL, С-111/17 PPU, ЕУ:С:2017:436, т. 40).
- 41 Съгласно практиката на Съда обичайното местопребиваване на детето трябва да се установи въз основа на съвкупност от фактически обстоятелства, характерни за всеки конкретен случай. Освен физическото присъствие на детето на територията на дадена държава членка трябва да се приемат и други фактори, които могат да покажат, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно и че то отразява определена интеграция на детето в социалната и семейната среда (вж. в този смисъл решения от 2 април 2009 г., А, С-523/07, ЕУ:С:2009:225, т. 37 и 38, от 22 декември 2010 г., Mercredi, С-497/10 PPU, ЕУ:С:2010:829, т. 44, 47—49 и от 8 юни 2017 г., OL, С-111/17 PPU, ЕУ:С:2017:436, т. 42 и 43).
- 42 От посочената съдебна практика следва, че обичайното местопребиваване на детето по смисъла на Регламент № 2201/2003 означава мястото, което на практика е център на живота му. Съгласно член 8, параграф 1 от посочения регламент сезираният съд трябва да определи къде се намира този център към момента на подаване на искането във връзка с родителската отговорност за детето.
- 43 Във връзка с това по принцип следва да се вземат предвид фактори като продължителността, редовността, условията и причините за престоя на детето на територията на отделните разглеждани държави членки, в които то е пребивавало през живота си, мястото и условията за обучението му в училище, както и семейните и социални отношения на детето в посочените държави членки (вж. в този смисъл решение от 2 април 2009 г., А, С-523/07, ЕУ:С:2009:225, т. 39).

- 44 Когато обаче детето не в училищна възраст, а още повече когато се отнася до дете в кърмаческа възраст, обстоятелствата във връзка с лицето или лицата, с които то живее и които ефективно упражняват по отношение на него родителски права и ежедневно се грижат за него — по принцип това са родителите — са от основно значение при определяне на мястото, което е център на живота му. Всъщност Съдът е посочил, че средата на едно такова дете по същество е семейството, определена от това лице или тези лица, и че по необходимост то споделя социалната и семейната среда на хората, от които зависи (вж. в този смисъл решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi*, С-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 53—55).
- 45 При това положение, в случай че такова дете в кърмаческа възраст ежедневно живее с родителите си, следва по-специално да се определи мястото, на което те пребивават трайно и са интегрирани в определена социална и семейна среда. В това отношение следва да се вземат предвид фактори като продължителността, редовността, условията и причините за престоя им на територията на отделните разглеждани държави членки, както и семейните и социалните отношения, които те и детето поддържат (вж. в този смисъл решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi*, С-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 55 и 56).
- 46 Накрая, намерението на родителите да се установят с детето в дадена държава членка, когато е изразено чрез очевидни действия, може също така да бъде взето предвид при определяне на мястото на обичайното му местопребиваване (вж. в този смисъл решения от 2 април 2009 г., *A*, С-523/07, EU:C:2009:225, т. 40, от 9 октомври 2014 г., *C*, С-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, т. 52 и от 8 юни 2017 г., *OL*, С-111/17 PPU, EU:C:2017:436, т. 46).
- 47 След припомнянето на тези общи съображения, от акта за преюдициално запитване е видно, че в случая детето МО е било родено и е живяло в Брюксел с двамата си родители и че към датата на подаване на искането за определяне на условията за упражняване на родителска отговорност, след раздялата на последните, то все още живее в Брюксел при HR, която на практика упражнява родителските права. От същия акт се установява и че HR, която живее от няколко години в същия град, упражнява в него професионална дейност в рамките на безсрочно трудово правоотношение. От тези обстоятелства също така се установява, че към момента на сезирането на запитващата юрисдикция HR и детето, което зависи от нея, са пребивавали трайно на територията на Белгия. Освен това с оглед на неговата продължителност, редовност, условия и мотиви, по принцип такова пребиваване отразява определена интеграция на въпросния родител в социална среда, която е споделена от детето.
- 48 Освен това, макар да е вярно, че когато родителите живеят разделено, семейната среда на дете в кърмаческа възраст се определя в по-голямата си част от родителя, с който то живее ежедневно, другият родител също така е част от тази среда, при условие че детето все още има редовни контакти с него. Така че доколкото такава връзка съществува, тя следва да бъде взета предвид при определянето на мястото, което е център на живота на детето.
- 49 Тежестта, която следва да се даде на това отношение, е различна в зависимост от обстоятелствата по всеки конкретен случай. За нуждите на дело като това по главното производство е достатъчно да се отбележи, че фактът, че детето първоначално е живеело и с другия родител в града, в който то обикновено пребивава, както и фактът, че този родител все още пребивава в този град и има ежеседмични контакти с детето, показват че то е интегрирано във въпросния град в семейна среда, състояща се от двамата му родители.
- 50 Действително от акта за преюдициално запитване също така следва, че детето МО няколкократно е пребивавало, понякога за период до три месеца, в Полша, представляваща държавата членка, от която HR произхожда и където живее нейното семейство.

- 51 В това отношение обаче е установено, че тези пребивавания на МО в Полша са били свързани с отпуските на майка ѝ и периодите на празници. Следва обаче да се уточни, че престои на дете с неговите родители в миналото на територията на дадена държава членка по време на ваканциите, обикновено съответстват на временни и случайни прекъсвания на нормалния им начин на живот. По принцип такива престои не могат да представляват обстоятелства, които са от определящо значение при преценяване на мястото на обичайното местопребиваване на детето. Фактът, че в случая тези престои понякога са продължавали няколко седмици, дори няколко месеца, сам по себе си не поставя под съмнение релевантността на тези съображения.
- 52 В този контекст не е определящ и фактът, че HR е с произход от въпросната държава членка и че на това основание детето споделя културата на тази държава, което се доказва по-специално от езика, на който то предимно се изразява, и фактът, че е било кръстено там и поддържа отношения с членовете на семейството, които пребивават в посочената държава.
- 53 Несъмнено, както изтъкват в писмените си становища HR и полското правителство, Съдът е постановил в решението си от 22 декември 2010 г., *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 55), че географският и семейният произход на родителя, който упражнява родителските права по отношение на детето, могат да бъдат взети предвид при определяне на интеграцията в социалната и семейна среда на посочения родител и съответно тази на детето.
- 54 Както обаче беше припомнено в точка 41 от настоящото решение, определянето на обичайното местопребиваване на детето по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 включва цялостен анализ на обстоятелствата, които са характерни за всеки конкретен случай. Ето защо указанията, дадени в рамките на дадено дело, могат да бъдат приложени към друго дело единствено със съответната предпазливост.
- 55 В това отношение в делото, по което е постановено решението от 22 декември 2010 г., *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), г-жа *Mercredi* е напуснала Обединеното кралство, където тя е пребивавала преди това с дъщеря си, за да отиде на остров Реюнион (Франция), като дъщеря ѝ е била само на два месеца. Когато е станало това преместване, единствено г-жа *Mercredi* е разполагала с правото на упражняване на родителски права върху детето по смисъла на член 2, точка 9 от Регламент № 2201/2003. Доколкото към датата на подаване на искането по това дело майката и дъщерята са пребивавали само от няколко дни на въпросния остров, е следвало да се определи дали обичайното местопребиваване на детето, по смисъла на посочения регламент, е в Обединеното кралство или дали, като се вземе предвид това географското преместване, то е било преместено във Франция. В този контекст обстоятелствата, че г-жа *Mercredi* е с произход от този остров, че семейството ѝ все още живее там и че тя говори френски език, представляват показатели, които са от естество да докажат нейното постоянно преместване и по този начин преместването на обичайното местопребиваване на дъщеря ѝ.
- 56 От друга страна, в контекст като този по главното производство географският произход на родителя, който на практика упражнява родителските права върху детето, и отношенията, които последният поддържа със семейството си в съответната държава членка, не биха могли да прикрият, за целите на определянето на мястото, което е център на живота на детето, обективните обстоятелства, сочещи, че то пребивава трайно със същия родител в друга държава членка към момента на подаване на искането във връзка с родителската отговорност.
- 57 Освен това, що се отнася до културните връзки на детето по отношение на държавата членка, от която произхождат родителите, действително те биха могли да изтъкнат съществуването на определена близост между детето и въпросната държава членка, която по същество съответства на връзка, съществуваща при гражданство. Лингвистичните познания на детето и неговата националност при необходимост също могат да представляват показател за мястото, на което се намира обичайното му местопребиваване (вж. в този смисъл решение от 2 април 2009 г., *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 39).

- 58 В Регламент № 2201/2003 обаче законодателят на Съюза е предоставил по отношение на родителската отговорност само ограничено място на тези съображения. По-специално съгласно този регламент компетентността на съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е детето, може да има превес над тази на съдилищата в държавата членка по обичайното му местопребиваване само при обстоятелствата и условията, изчерпателно изброени в членове 12 и 15 от посочения регламент.
- 59 Този избор произтича от концепцията за висшия интерес на детето. Всъщност законодателят на Съюза е преценил, че съдилищата, които географски са най-близо до обичайно местопребиваване на детето, обикновено са в най-добро положение да преценят какви мерки трябва да се вземат в негов интерес (вж. в този смисъл решения от 23 декември 2009 г., *Dečićek*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, т. 36, от 15 юли 2010 г., *Purrucker*, C-256/09, EU:C:2010:437, т. 91 и от 15 февруари 2017 г., *W и V*, C-499/15, EU:C:2017:118, т. 51 и 52).
- 60 Следователно не може при тълкуването на понятието „обичайно местопребиваване“ на детето, по смисъла на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, да се отдава определящо значение на културните връзки на детето или на неговото гражданство за сметка на обективните географски съображения, освен ако не се накърнява волята на законодателя на Съюза.
- 61 Накрая, обстоятелството, че родителят, който на практика упражнява родителските права върху детето, е имал намерение при необходимост да се върне да живее с него в държавата членка, от която този родител произхожда, не би могло да бъде от решаващо значение при обстоятелства като тези по главното производство.
- 62 Действително, както беше припомнено в точка 46 от настоящото решение, намерението на родителите би могло да представлява релевантен фактор за определяне на мястото, на което се намира обичайното местопребиваване на детето.
- 63 Все пак, от една страна, обстоятелството, че на практика родителските права върху дете се упражняват от единия от родителите му, не означава, че намерението на родителите във всички случаи се ограничава само до волята на последния. Всъщност, доколкото двамата родители са носители на правото на упражняване на родителски права по смисъла на член 2, точка 9 от Регламент № 2201/2003 и възнамеряват да упражняват това право, трябва да се вземе предвид волята на всеки един от тях.
- 64 От друга страна и при всички случаи определянето на обичайното местопребиваване на детето по смисъла на член № 2201/2003 се основава предимно на обективни обстоятелства, а намерението на родителите по принцип само по себе си не е от решаващо значение в това отношение. Става въпрос, при необходимост, единствено за показател, който е от естество да допълни съвкупност от съгласувани индиции (вж. в този смисъл решение от 8 юни 2017 г., *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, т. 47 и 51).
- 65 При това положение волята на родителя, който на практика упражнява родителските права върху детето, да се установи с него за в бъдеще в държавата членка, от която този родител произхожда, независимо дали е доказана или не, не може сама по себе си да определи мястото на обичайното местопребиваване на детето в тази държава членка. Както изтъква чешкото правителство, при обстоятелства като разглежданите по главното производство, въпросът за мястото, на което се намира обичайното местопребиваване на детето към датата на подаване на искането във връзка с родителската отговорност за него, не следва да се смесва с този за евентуалното бъдещо прехвърляне на това обичайно местопребиваване в друга държава членка. Фактът, че посоченият родител към тази дата е възнамерявал да се установи за в бъдеще в своята държава членка по произход, следователно не позволява да се достигне до заключението, че детето вече пребивава там на посочената дата.

66 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че обичайното местопребиваване на детето по смисъла на посочения регламент означава мястото, което на практика е център на живота му. Националната юрисдикция следва да установи къде се намира този център към момента на подаване на искането във връзка с родителската отговорност за детето въз основа на съвкупност от съгласувани фактически обстоятелства. В това отношение в дело като разглежданото по главното производство и с оглед на установените от посочената юрисдикция факти, следните елементи, взети заедно, представляват обстоятелства от определящо значение:

- фактът, че детето от раждането си до раздялата на неговите родители обикновено е живяло редовно с двамата на дадено място,
- обстоятелството, че родителят, който от раздялата на двойката упражнява родителските права върху детето, на практика ежедневно пребивава с него на това място и там упражнява професионалната си дейност, която е по безсрочно трудово правоотношение, и
- фактът, че на посоченото място детето има редовни контакти с другия родител, който все още пребивава на същото това място.

От друга страна, в дело като разглежданото по главното производство не следва да се считат като обстоятелства от определящо значение:

- престоите, които родителят, упражняващ на практика родителските права върху детето, е осъществил в миналото заедно с детето на територията на държавата членка, от която този родител произхожда, по време на отпуските си или на периодите на празници,
- произходът на въпросния родител, произтичащите от това културни връзки на детето с тази държава членка и отношенията му с членовете на неговото семейство, които пребивават в посочената държава членка, и
- евентуалното намерение на посочения родител да се установи с детето за в бъдеще в същата тази държава членка.

По съдебните разноски

67 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (пети състав) реши:

Член 8, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, трябва да се тълкува в смисъл, че обичайното местопребиваване на детето по смисъла на посочения регламент означава мястото, което на практика е център на живота му. Националната юрисдикция следва да установи къде се намира този център към момента на подаване на искането във връзка с родителската отговорност за детето въз основа на съвкупност от съгласувани фактически обстоятелства. В това отношение в дело

като разглежданото по главното производство и с оглед на установените от посочената юрисдикция факти, следните елементи, взети заедно, представляват обстоятелства от определящо значение:

- фактът, че детето от раждането си до раздялата на неговите родители обикновено е живяло редовно с двамата на дадено място,
- обстоятелството, че родителят, който от раздялата на двойката упражнява родителските права върху детето, на практика ежедневно пребивава с него на това място и там упражнява професионалната си дейност, която е по безсрочно трудово правоотношение, и
- фактът, че на посоченото място детето има редовни контакти с другия родител, който все още пребивава на същото това място.

От друга страна, в дело като разглежданото по главното производство не следва да се считат като обстоятелства от определящо значение:

- престоите, които родителят, упражняващ на практика родителските права върху детето, е осъществил в миналото заедно с детето на територията на държавата членка, от която този родител произхожда, по време на отпуските си или на периодите на празници,
- произходът на въпросния родител, произтичащите от това културни връзки на детето с тази държава членка и отношенията му с членовете на неговото семейство, които пребивават в посочената държава членка, и
- евентуалното намерение на посочения родител да се установи с детето за в бъдеще в същата тази държава членка.

Подписи